

ARAŞTIRMA**SAĞLIK HİZMETLERİ MESLEK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNDE
MESLEKİ GÜDÜLENME****Occupational Learning Motivation of the Students in Vocational School of
Health Professions*****Albena Gayef, **Özlem Sarıkaya**

*Marmara Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, İstanbul

**Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Tıp Eğitimi Anabilim Dalı, İstanbul

ÖZET

Amaç: Araştırmanın amacı, sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinin mesleki güdülenme kaynaklarını, güdülenme sorunlarını belirlemek ve etkileyen faktörleri incelemektir.

Gereç ve Yöntem: Araştırma, 2009–2010 Eğitim Öğretim Yılı Bahar Döneminde Marmara Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'nda eğitimlerine devam etmekte olan öğrenciler ile yürütülmüştür. Araştırmada güdülenme kaynakları ve sorunları ölçeği kullanılmıştır.

Bulgular: Sağlık teknikerliği eğitimi alan öğrencilerin mesleki güdülenme düzeylerinin yüksek olduğu, öğrencilerin güdülenme kaynaklarına yönelik öne çıkan nedenlerin mesleki yeterliklerle ilgili olduğu saptanmıştır. Sağlık meslek lisesi mezunu SHMYO öğrencilerinin içsel güdülenmeleri diğer lise mezunlarından daha yüksektir. Sağlık teknikerliği bölümlerine göre öğrencilerin içsel güdülenme ve güdülenme sorunları birbirlerinden farklıdır. Öğrencilerin sınıflarına göre içsel, dışsal güdülenme ve güdülenme sorunları açısından farklılık saptanmasına karşılık ikinci öğretim öğrencilerinin dışsal güdülenme puanları birinci öğretim öğrencilerinden daha yüksek, güdülenme sorunları ise daha azdır.

Sonuç: Meslek öğreniminde güdülenme, sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinin mesleki yeterliklerini kazanmaları ve kendi öğrenme süreçlerini yönetebilmeleri için eğitimcilerin dikkate alması gereken önemli bir faktördür. Klinik eğitimin hedefleriyle uyumlu uygun öğretim stratejilerinin belirlenmesi ve öğrenme ortamlarının yaratılması, güdülenme sorunlarının azalmasını sağlayabilir.

Anahtar Sözcükler: Sağlık teknikerliği, mesleki güdülenme, öğrenme ortamları, mesleki yeterlik

ABSTRACT

Objective: The study aimed to identify occupational learning motivation in students of the Vocational School of Health Professions and effective factors on learning motivation.

Material and Method: The study was carried out among undergraduate students of Marmara University Vocational School of Health Services throughout Spring Semester of 2009-2010 academic years. Occupational Learning Motivation Scale was used to determine motivational learning of undergraduate students.

Results: The study results indicated that undergraduate students have high occupational motivation and the primary effective factors on their motivation were associated with occupational competencies. Students who had graduated from occupational high schools of health professions have higher intrinsic motivation than the other students. Intrinsic motivation and motivation problems of the students vary in different departments of the vocational school of health services. Although intrinsic and extrinsic motivation, and motivation problems showed no significant difference according to year of education, students at evening education classes had higher extrinsic motivation scores and less motivation problems than formal education students

Conclusions: It should be considered that occupational learning motivation is important factor for occupational competency and self-directed learning of undergraduate students in the vocational school of health services. Defining appropriate learning strategies and creating appropriate learning environments compatible with purposes of clinical education may decrease motivational learning problems.

Key Words: Health technician, occupational learning motivation, learning environment, occupational competency

Yazışma Adresi: Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Tıp Eğitimi Anabilim Dalı, Haydarpaşa, İstanbul

Tel : 02163363205–128, Faks: 01264144731

E-mail : osarikaya@marmara.edu.tr

Başvuru tarihi: 31-10-2011

Kabul tarihi : 30-12-2011

GİRİŞ

İnsan davranışlarını etkileyen çeşitli faktörler arasında, davranışın yönünü, şiddetini, kararlılığını belirleyen en önemli güç kaynağı güdülenmedir. Güdü, istekleri, gereksinimleri, ilgileri, dürtüleri içine alan genel bir kavramdır. Güdülenme, bir hedefe dönük olarak davranışı harekete geçiren, sürdüren ve yönlendiren bir güçtür. Bireyin öğrenme sürecinde güdülenme bir ön koşul görevi üstlenmektedir.1930'larda ayrı bir çalışma alanı olarak ortaya atılan güdülenme kavramı, öğrenme kuramlarıyla paralel olarak davranışçılıktan bilişselciliğe doğru bir gelişim çizgisi izlemiştir (1, 2).Bu anlamda güdülenmenin ve güdülenmekaynaklarının insan davranışlarının değişimini hedefleyen eğitim-öğretim çalışmalarında dikkate alınması önemlidir. Öğrencilerin etkili öğrenme ve kendini sürekli geliştirme yönündeki istekliliklerinin ya da akademik başarıyı etkileyen sorunların önemli bir kısmının güdülenme ile açıklanabileceği kabul edilmektedir (3, 4). Araştırmacılar, değişik biçimlerdeki ödüllerin bireyleri yüksek başarı davranışlarını göstermeye motive edebileceğini belirtmektedir (5, 6). Ödüllerin başarı için öncelikli güdülenmeyi yaratabildiği gösterilmesinerağmen, içsel güdülenme kaynaklarının öğrenmede daha güçlü vedaha sürekli motivasyon sağladığı belirtilmektedir (7).

Günümüzde teknoloji, sağlık bilimlerindeki gelişmeler, kentleşme, endüstrileşme, yaşam biçimleri ve sağlığı etkileyen diğer ekonomik, sosyal ve kültürel faktörlerin birbiri ile etkileşimleri sonucu tüm toplumda bireylerin sağlık gereksinimleri günden güne değişmektedir. Sağlık hizmetlerinin yeterli, etkili ve dengeli olarak sunulmasında görev alan tüm sağlık çalışanlarının nitelikli ve güncel gereksinimlere uygun bir eğitim almaları önemlidir (1). Sağlık teknikerleri, sağlık hizmetlerinin sunumunda sağlık ekibinin vazgeçilmez bir parçasıdır. Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulundaki öğrencilerinin mesleki güdülenme kaynaklarının ortaya çıkarılması, mezuniyet öncesi ve mezuniyet sonrası güdülenme kaynaklarını dikkate alan düzenlemeler yapılması sağlık teknikerlerinin mezuniyette sahip olması beklenen yeterliklerini önemli ölçüde etkileyecektir. Bu araştırma, sağlık hizmetleri meslek yüksekokulunda anestezi, ilk ve acil yardım, diş protez teknolojisi, tıbbi görüntüleme teknikleri, tıbbi laboratuvar teknikleri ve patoloji laboratuvar teknikleri bölümlerinde eğitim almakta olan öğrencilerin mesleki güdülenme kaynakları ve sorunlarını belirleyebilmek ve bunları etkileyen faktörleri incelemek amacıyla planlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırma, 2009–2010 Eğitim Öğretim Yılı Bahar Döneminde, Marmara Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Anestezi, İlk ve Acil Yardım, Diş Protez Teknolojisi, Tıbbi Görüntüleme Teknikleri, Tıbbi Laboratuvar Teknikleri ve Patoloji Laboratuvar Teknikleri Bölümlerinde eğitimlerini sürdüren öğrencilerin mesleki güdülenme kaynaklarını ve güdülenme sorunlarını belirlemek amacıyla planlanmış tanımlayıcı bir araştırmadır.

Araştırmaya1.öğretim ve 2.öğretimde kayıtlı birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinin tümünün (680 öğrenci) katılması hedeflenmiş, araştırmaya katılmayı kabul eden 414 öğrencinin sonuçları

incelenmiştir. İkinci sınıf öğrencilerine klinik stajlarını sürdürmekte olduklarından sınavlar sırasında kampüse geldiklerinde ulaşılmaya çalışılmış, ancak birinci sınıfların katılım kadar yüksek bir katılım oranına erişilememiştir. İki yıldır öğrenci kabul etmekte olan ikinci öğretim öğrencilerinin ikinci sınıfına devam edenlerin oranı tüm öğrenciler içinde sadece %4,0 dır.

Araştırmada sağlık meslek eğitimi alan öğrencilerin mesleki güdülenme kaynaklarını ve sorunlarını belirlemeye yönelik Acat ve Köşgeroğlu tarafından geliştirilerek geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmış “Güdülenme Kaynakları ve Sorunları Ölçeği” kullanılmıştır. Bu ölçek, “içsel güdülenme”, “dışsal güdülenme” ve “güdülenmesorunları” olmak üzere toplam 3 boyuttan ve 24 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte ifadeler hakkındaki görüşler 5’li likertlepuanlanmıştır (kesinlikle katılıyorum=5, katılıyorum=4, kararsızım=3, katılmıyorum=2, hiç katılmıyorum=1) . Ölçeğin toplam 24 maddeden oluşmakta olup bunların 11 maddesi “içsel güdülenme faktörü”ne, 5 maddesi ‘dışsal güdülenme faktörü”neve 8 maddesi de “güdülenme sorunları”nı belirlemeye yöneliktir. Her bir alt ölçeğin puanı, ilgili alt ölçek maddelerinin aritmetik puan ortalaması alınarak belirlenmekte, toplamı kişinin mesleksi öğrenme güdülenme düzeyinin puanını oluşturmaktadır.Elde edilen puan ne kadar yüksekse güdülenme düzeyi de o kadar fazla olmaktadır. Bu nedenle toplam ölçek skoru hesaplanırken güdülenme sorunları alt ölçeğini oluşturan maddelerin puanları ters çevrilmiştir.

Veri toplama formunda mesleki güdülenme ölçeğinin yanı sıra, öğrencilerin güdülenme kaynakları ve sorunlarını etkileyebileceği düşünülen eğitimin sürdürüldüğü Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu bölümü, öğretim programı ve sınıfı, cinsiyet, mezun olunan lise, anne ve babanın sağlık meslek eğitimi alıp almadığı da sorgulanmıştır.

Araştırma için kurumsal izinler alınmış ve öğrenciler araştırmanın amaçları doğrultusunda bilgilendirildikten sonra katılmaya gönüllü öğrenciler araştırma veri formunu gözlem altında doldurmuştur.

Verilerin sıklık dağılımları, ortalama ve mesleki güdülenme kaynakları ve güdülenme sorunları puan ortalamaları hesaplanmış, verilerin normal dağılıma uymadığı anlaşıldığından bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesinde nonparametrik analiz yöntemleri kullanılmıştır. Sürekli değişkenler (içsel güdülenme ve sorunları puanları) ile kategorik değişkenler (cinsiyet, sınıf, mezun olunan lise) arasındaki ilişkiler Varyans (Kruskal Wallis) analizi ve Mann Whitney-U testi kullanılarak incelenmiştir.

BULGULAR

Araştırmaya katılan 414 öğrencinin %44.2’si 1.sınıf 1.öğretim, %19.3’ü 2.sınıf 2.öğretim, %32.6’sı 1.sınıf 2.öğretim, %3.9’u ise 2.sınıf 2.öğretim öğrencisidir. Araştırmaya katılan öğrencilerin mesleki güdülenme düzeyi puanı 90.8 ± 12.0 (56-119) olarak tespit edilmiştir.

Öğrencilerin %74.6 sı kadın, % 25.4'ü erkekti ve kadınlarla erkekler arasında içsel, dışsal güdülenme ve güdülenme sorunları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktu ($p>0.05$, Mann Whitney U testi) (Tablo1).

Tablo 1: Öğrencilerin Güdülenme Puanlarının Cinsiyete Göre Dağılımı

	Cinsiyet	Sayı (%)*	Güdülenme Puanı (Ortalama \pm SS)	p
İçsel güdülenme	Erkek	105(23,6)	38.6 \pm 8.4	0.07
	Kadın	309(76,4)	40.7 \pm 7.8	
	Toplam	414(100,0)		
Dışsal güdülenme	Erkek	105(23,6)	20.7 \pm 3.5	0.78
	Kadın	309(76,4)	20.7 \pm 3.1	
	Toplam	414(100,0)		
Güdülenme sorunları	Erkek	105(23,6)	18.5 \pm 5.8	0.44
	Kadın	309(76,4)	17.9 \pm 5.5	
	Toplam	414(100,0)		

*Sütun yüzdeleri alınmıştır

Sağlık meslek liselerinden mezun öğrencilerin içsel güdülenmeleri diğer liselerden mezun olan öğrencilere göre daha yüksektir. SHMYO öğrencilerinin mezun oldukları lise ile içsel güdülenmeleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanırken ($p<0.05$, Kruskal Wallis testi), dışsal güdülenme ve sorunları açısından fark bulunamamıştır ($p>0.05$, Kruskal Wallis testi) (Tablo2).

Tablo 2: Öğrencilerin Güdülenme Puanlarının Mezun oldukları Liseye Göre Dağılımı

	Lise Türü	Sayı(%)*	Güdülenme Puanı Ortalama \pm SS	p
İçsel güdülenme	Sağlık Meslek L.	326(78,8)	40.9 \pm 7.6	0.008
	Diğer lise	88(21,2)	37.7 \pm 9.0	
	Toplam	414(100,0)		
Dışsal güdülenme	Sağlık Meslek L.	326(78,8)	20.7 \pm 3.0	0.38
	Diğer lise	88(21,2)	20.8 \pm 3.8	
	Toplam	414(100,0)		
Güdülenme sorunları	Sağlık Meslek L.	326(78,8)	18.1 \pm 5.6	0.76
	Diğer lise	88(21,2)	18.1 \pm 18.1	
	Toplam	414(100,0)		

*Sütun yüzdeleri alınmıştır

İçsel, dışsal ve güdülenme sorunları ortalama puanlarına bakıldığında ilk ve acil yardım bölümü öğrencilerinin en yüksek, diş protez teknolojisi bölümü öğrencilerinin en düşük puana sahip olduğu görülmektedir. İlk ve acil yardım bölümü öğrencileri en az güdülenme sorunu yaşarken, tıbbi görüntüleme teknikleri bölümü öğrencileri en fazla güdülenme sorununa sahip görünmektedir. Bölümlerine göre öğrencilerin içsel güdülenme ve güdülenme sorunları arasında istatistiksel farklılık saptanmış ($p<0.05$, Kruskal Wallis testi), buna karşılık dışsal güdülenme açısından bölümler arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamamıştır ($p>0.05$, Kruskal Wallis testi) (Tablo 3).

Tablo 3: Öğrencilerin Güdülenme Puanlarının Bölümlere Göre Dağılımı

Mesleki güdülenme	Bölüm	Sayı(%)*	Güdülenme Puanı Ortalaması±SS	p
İçsel güdülenme	Anestezi	73(17,6)	39.5±7.5	0,000
	Diş Protez Teknolojisi	45(10,9)	33.5±9.0	
	İlk ve Acil Yardım	81(19,5)	45.2±7.1	
	Patoloji Laboratuvar Teknikleri	62(15,1)	40.1±7.1	
	Tıbbi Görüntüleme Teknikleri	80(19,3)	40.4±7.1	
	Tıbbi Laboratuvar Teknikleri	73(17,6)	39.3±7.0	
	Toplam	414(100,0)		
Dışsal güdülenme	Anestezi	73(17,6)	20.5±2.7	0,25
	Diş Protez Teknolojisi	45(10,9)	20.1±4.6	
	İlk ve Acil Yardım	81(19,5)	21.6±2.5	
	Patoloji Laboratuvar Teknikleri	62(15,1)	20.5±3.4	
	Tıbbi Görüntüleme Teknikleri	80(19,3)	20.7±3.1	
	Tıbbi Laboratuvar Teknikleri	73(17,6)	20.6±2.9	
	Toplam	414(100,0)		
Güdülenme sorunları	Anestezi	73(17,6)	17.5±5.7	0,000
	Diş Protez Teknolojisi	45(10,9)	17.3±6.0	
	İlk ve Acil Yardım	81(19,5)	16.1±4.5	
	Patoloji Laboratuvar Teknikleri	62(15,1)	19.2±6.1	
	Tıbbi Görüntüleme Teknikleri	80(19,3)	20.0±5.5	
	Tıbbi Laboratuvar Teknikleri	73(17,6)	18.2±5.1	
	Toplam	414(100,0)		

*Sütun yüzdeleri alınmıştır

Öğrencilerin sınıflarına göre güdülenme kaynakları ortalamaları incelendiğinde 1.sınıf öğrencileri ile 2.sınıf öğrencilerinin içsel, dışsal güdülenme ve sorunları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$, Mann Whitney U testi) (Tablo4)

Tablo 4: Öğrencilerin Sınıflarına Göre Güdülenme Puan Ortalamaları

Mesleki Güdülenme	Sınıf	Sayı	Güdülenme Puanı Ortalama±SS	P
İçsel güdülenme	1.sınıf	318(76,8)	40.2±7.9	0.95
	2.sınıf	96(23,2)	40.2±8.4	
	Toplam	414(100,0)		
Dışsal güdülenme	1.sınıf	318(76,8)	20.8±2.9	0.40
	2.sınıf	96(23,2)	20.3±3.8	
	Toplam	414(100,0)		
Güdülenme sorunları	1.sınıf	318(76,8)	18.3±5.5	0.23
	2.sınıf	96(23,2)	17.5±5.7	
	Toplam	414(100,0)		

*Sütun yüzdeleri alınmıştır

Öğrencilerin sınıflarının yanı sıra öğretim türüne göre (birinci ve ikinci eğitim) güdülenme kaynakları ortalamaları karşılaştırıldığında, içsel güdülenme açısından istatistiksel farklılık tespit edilmezken ($p>0.05$, Mann Whitney U testi), dışsal güdülenme ve güdülenme sorunları açısından anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır ($p<0.05$, Mann Whitney U testi). Tablo 5'te görüldüğü gibi, birinci sınıf ikinci öğretim öğrencilerinin dışsal güdülenmeleri birinci sınıf birinci öğretimdeki öğrencilerden daha yüksek iken, güdülenme sorunları daha düşüktür (Tablo 5).

Tablo 5: Öğrencilerin Sınıflarına Göre Güdülenme Kaynakları Ortalamaları

Mesleki Güdülenme	Bölüm	Sayı	Güdülenme Puanı Ortalama \pm SS	p
İçsel güdülenme	1.sınıf 1.öğretim	183(44,2)	39.4 \pm 7.8	0.21
	2.sınıf 1.öğretim	80(19,2)	40.0 \pm 8.7	
	1.sınıf 2.öğretim	135(32,6)	41.2 \pm 7.9	
	2.sınıf 2.öğretim	16(4,0)	40.9 \pm 6.7	
	Toplam	414(100,0)		
Dışsal güdülenme	1.sınıf 1.öğretim	183(44,2)	20.4 \pm 3.0	0.038
	2.sınıf 1.öğretim	80(19,2)	20.2 \pm 3.6	
	1.sınıf 2.öğretim	135(32,6)	21.4 \pm 2.8	
	2.sınıf 2.öğretim	16(4,0)	20.7 \pm 4.9	
	Toplam	414(100,0)		
Güdülenme sorunları	1.sınıf 1.öğretim	183(44,2)	19.0 \pm 5.5	0.02
	2.sınıf 1.öğretim	80(19,2)	17.5 \pm 5.7	
	1.sınıf 2.öğretim	135(32,6)	17.2 \pm 5.4	
	2.sınıf 2.öğretim	16(4,0)	17.4 \pm 6.1	
	Toplam	414(100,0)		

*Sütun yüzdeleri alınmıştır

Araştırmaya katılan öğrencilerin mesleki güdülenmeye yönelik sorun algıları yüksek olmasa da, öğrencilerin yaklaşık dörtte birinin en sık algıladığı sorunlar hata yapma korkusu (%28.5), mesleki yeterliklere yönelik okulun beklentisini yüksek bulma (%23.9) ve iletişim sorunlarıdır (%21.5). Benzer sayıda öğrenci bu üç soruna yönelik kararsızlık içindedir (Tablo 6).

Tablo 6. Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Güdülenme Sorunları

Güdülenme ve Öğrenme Sorunlarına Yönelik Algı ve Düşünceler	Evet %	Kararsız %	Hayır %	Toplam %	Ort. \pm SS
Hata yapma korkusu	28.5	24.4	47.1	100,0	2.71 \pm 1.2
Mesleki yeterliklere yönelik okulun beklentisini yüksek bulma	23.9	21.0	55.1	100,0	2.55 \pm 1.2
İletişim sorunları	21.5	21.0	57.5	100,0	2.48 \pm 1.2
Alanıyla ilgili bilgi ve becerileri öğrenme için yeterli çaba göstermeme	24.4	18.1	57.5	100,0	2.45 \pm 1.3
Alanıyla ilgili bilgi ve becerileri öğrenmeye çabalarken gerginleşme ve unutkanlaşma	11.9	17.9	70.2	100,0	2.09 \pm 1.1
Alanla ilgili bilgi ve becerileri öğrenme yeteneğinin çok sınırlı olduğunu düşünme	13.6	9.9	76.5	100,0	2.00 \pm 1.1
Ezberleyerek öğrenme	10.4	15.0	74.6	100,0	1.97 \pm 1.1
Alanıyla ilgili bilgi ve becerileri öğrenmeye karşı bir dirence sahip olduğunu düşünme	10.8	10.6	79.4	100,0	1.83 \pm 1.1

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırma bulguları, sağlık hizmetlerinin önemli bir parçası olan anestezi, ilk ve acil yardım, diş protez teknolojisi, tıbbi görüntüleme teknikleri, tıbbi laboratuvar teknikleri ve patoloji laboratuvar teknikleri gibi alanlarda teknikerlik eğitimi alan öğrencilerin mesleki güdülenme düzeylerinin yüksek olduğunu göstermiştir. Öğrencilerin sınıflarına göre güdülenme düzeylerinin değişmemekle birlikte öğretim türüne göre dışsal güdülenme düzeylerinin ve güdülenme sorunlarının farklı olduğunu göstermiştir. Buna göre, birinci sınıf ikinci öğretim programına kayıtlı öğrencilerin dışsal güdülenme düzeyleri daha yüksek ve yine bununla uyumlu olarak güdülenme sorunlarını da birinci eğitim programındaki öğrencilere göre daha düşük olduğu anlaşılmaktadır. Ancak bu durum, ikinci sınıf öğrencilerinin ve birinci sınıf ikinci eğitim programına kayıtlı öğrencilerin araştırma kapsamındaki sayısal temsiliyetlerinin düşük olması nedeniyle dikkatli yorumlanmalıdır. Araştırmamızın bu bulgularıyla uyumlu olarak aynı yürütüldüğü üniversitede hemşirelik yüksekokulunda yapılan bir araştırmada da birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinin içsel ve dışsal güdülenme düzeyleri arasında fark olmadığı gösterilmiştir (8). Buna karşılık Gülerci ve Oflaz (2010) tarafından ambulans ve acil bakım teknikerliği öğrencileri ile yapılmış bir çalışmada, dışsal, içsel ve mesleki güdülenme düzeyi açısından birinci sınıf öğrencilerinin güdülenme düzeylerinin ikinci sınıflardan daha yüksek olduğu görülmüştür⁴. Gençay ve Gençay (2007) da benzer şekilde beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin güdülenme düzeylerini inceleyen çalışmasında, birinci sınıf öğrencilerinin dışsal motivasyon ortalamalarının dördüncü sınıf öğrencilerine göre yüksek olduğunu göstermiştir (9).

Çalışmamızda sağlık meslek liselerinden mezun öğrencilerin içsel güdülenmelerinin diğer liselerden mezun olan öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanırken dışsal güdülenme ve sorunları açısından fark bulunamamıştır. Çalışmamızın bu bulgusu, Gülerci ve Oflaz (2010)'ın çalışmasındaki içsel güdülenme açısından meslek lisesi mezunları ile Anadolu ve Düz lise mezunları arasındaki anlamlı farkla uyumludur (4).

Araştırmada, öğrencilerin güdülenme kaynaklarına yönelik öne çıkan konular ve sorun alanları genel olarak beklenen mesleki yeterliklerle ilişkilendirilebilir. Öğrenciler okulun mesleki yeterliklerle ilgili beklenen hedeflerinin yüksek olmasını, hata yapma korkusunu ve alanla ilgili kişilerle yaşadıkları iletişim baskısını en önemli güdülenme sorunu olarak algılamaktadır. Meslek eğitiminde yapılandırmacı yaklaşımın bir bileşeni olarak yeterliğe dayalı öğretim stratejisi kariyer ve teknik eğitimin temel sorunlarına yönelik gerek program tasarımı, gerekse pedagojik yöntemler açısından davranışçı yaklaşıma göre daha çok olanak sunar (10). Yeterlikler üzerine kurgulanmış olan yaklaşım, öğrencinin mezun olduğunda kendisinden beklenen çıktılar üzerine odaklanır ve öğreneni merkeze alır (11). Bu yaklaşım, mezun olacak öğrencinin sahip olması gereken mesleki yeterliklerinin listelenmesi ve gelişim süreçlerinin aşamalı olarak tanımlanması, öğrenciye kendisinden beklenenleri işaret eder ve bu yeterlikleri garanti altına alır (11). Bu anlamda okulun beklenen mesleki yeterliklere yönelik

öğrenme stratejilerini ve öğrenme ortamlarını öğrencilerin sorun alanlarını dikkate alarak yapılandırması önemlidir. Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulunda ilk yarıyıldan itibaren kliniklere uygulamaya giden öğrencilerin öncesinde beceri laboratuvarlarında beceri kazanma aşamalarını tamamlamaları, klinik ortamlarda da yetiştiricileri ile birebir uygulama, süpervizyon, geri bildirim ve refleksiyon süreçlerini yaşayarak becerilerini geliştirmelerine olanak yaratılmalıdır (12-14).

Araştırmada sağlık meslek lisesi çıkışlı öğrencilerin içsel güdülenme düzeylerinin diğer lise çıkışlılara göre daha yüksek olması lise tercihleri ile meslek okulu tercihleri arasındaki uyumu yansıtmaktadır. Buna karşılık farklı sağlık hizmetleri meslek alanlarındaki öğrencilerin güdülenme düzeylerinin farklı olduğu anlaşılmaktadır. İçsel güdülenme düzeyleri açısından en yüksek bölümler ilk ve acil yardım, tıbbi görüntüleme ve patoloji bölümleri öğrencileri iken, ilk ve acil yardım öğrencileri aynı zamanda en az güdülenme sorunu yaşayan öğrenci grubudur. Bu bulgu ilk ve acil yardım bölümünü seçen öğrencilerin kariyer tercihlerinde diğer bölüm öğrencilerine göre daha tutarlı oldukları yönünde yorumlanabilir. Öğrencilerin meslek ve kariyer seçimlerini etkileyen temel parametreler arasında, iş bulma olanakları, mesleğin toplumsal saygınlığı, mesleğe duyulan ilgi, mesleğin maddi getirisi, mesleğin çalışma koşulları, aile, öğretmen ve arkadaş önerisi, kişinin meslekte özgür olması, mesleğin gerektirdiği eğitimin zorluk derecesi bulunmaktadır (15, 16).

Araştırmaya katılan birinci ve ikinci sınıf öğrencileri arasında güdülenme kaynakları ve sorunları açısından anlamlı fark olmamasına rağmen, birinci sınıf ikinci eğitim öğrencileri, aynı sınıfın birinci eğitim öğrencilerine göre daha yüksek içsel güdülenme düzeyine sahiptir ve daha düşük düzeyde güdülenme sorunu algılamaktadırlar. Büyük kısmı sağlık meslek çıkışlı ve aktif iş hayatı içinde olan ikinci eğitim öğrencileri gerek halihazırdaki işlerindeki maddi olanaklarını genişletmek, gerekse daha iyi şartlarda iş olanağı elde edebilmek için yüksekokul mezunu olabilmeyi amaçlıyor olabilirler. Bu yorumun niteliksel araştırmalarla desteklenmesi yerinde olacaktır. Mesleki güdülenme, mesleğin kazandıracığı prestij, elde edilecek yüksek ücret, mesleğe ve bilime duyulan ilgi, insanlara yardım etme ve fedakarlık duygularının yüksek olması ile artmaktadır (15). Bozkır ve arkadaşlarının (2007) sağlık memurluğu öğrencileri ile yaptıkları bir çalışmada öğrencilerin en çok iş olanakları, ÖSS puanı yeterliliği ve çevresindekilerin mesleği önermesi üzerine bu mesleği seçtikleri belirlenmiştir. Sağlık memurluğu öğrencileri aynı zamanda insanlara yardım etmek ve mesleği sevmek ve iş olanaklarının iyi olması gibi nedenlerle hemşirelik mesleğini de seçebileceklerini belirtmişlerdir (17). Eskimez ve arkadaşlarının (2008) yapmış olduğu bir çalışmada da, öğrencilerin hemşirelik mesleğini tercih etme nedenlerinin dağılımına bakıldığında, insanları ve onlara yardım etmeyi sevmek ilk sırada yer almıştır. Bu tercih nedenini ardından sağlık alanına ilgi duymak ve üniversite giriş puanının bu okul için yeterli olması gibi nedenler izlenmektedir (18). Özpancar ve ark. (2008) tarafından hemşirelik öğrencileri ile yapılmış bir diğer çalışmada da öğrencilerin en çok iş bulma güvencesi, idealindeki meslek olduğu için, ÖSS puanı uygun olduğu için ve yakın çevresinin etkisiyle mesleği seçtiklerini belirtmişlerdir (19). Sarıkaya ve arkadaşları (2009) tarafından üniversite öğrencileri ile yapılmış bir çalışmada

öğrencilerin mezun oldukları okullara göre mesleği tercih etme nedenleri incelenmiş ve Meslek Lisesi mezunu öğrencilerin meslekle ilgili olumlu görüşler, Fen ve Anadolu Lisesi mezunlarının başkalarının önerisi üzerine, normal liseden mezun olan öğrencilerin ise çaresizlik duygusu yaşadığı için, özel okullardan mezun olan öğrencilerin ise avantajları ön planda olduğu için mesleklerini seçtiği saptanmıştır (20).

Araştırmanın bir başka önemli sonucu sağlık hizmetlerinin spesifik alanlarında meslek eğitimi almayı seçen öğrencilerin mesleki yeterliklerle ilgili güdülenme sorunu yaşamalarıdır. Mesleki hata yapma kaygısı, mesleki yeterliklerin çok yüksek olduğu algısı ve iletişim sorunları sağlık hizmet alanını seçmiş yüksekokul öğrencilerinin mesleki hazırlığı sırasında eğitim programı tasarımcılarına ve eğiticilere önemli ipuçları vermektedir. Mesleki yeterlikler konusunda sağlık meslek eğitimi alan öğrencilerin henüz klinik uygulama öncesi kaygı ve endişe duydukları bilinmektedir (21). Mesleki yeterlik gelişiminin ilk aşamalarında yaşanan bu kaygılar otantik öğrenme ortamlarında ve simüle hastalarla hazırlık yoluyla azaltarak öğrenciye iş/klinik ortamlarda daha etkin ve verimli öğrenmeye geçiş olanağı sağlayan programların etkinliği birçok çalışmada gösterilmiştir (22, 23).

Sonuç olarak;

- Sağlık meslek eğitimi alan öğrencilerin güdülenme kaynakları lise eğitimlerindeki tercih ve mesleki yönelimleriyle ilişkilidir. Mesleki güdülenme kaynakları ve sorunları açısından iki yıllık meslek eğitimi arasında fark saptanamamış olması araştırma araştırmanın sınırlılıkları düşünülerek dikkatli bir şekilde yorumlanmalı ve meslek okullarının hedefleriyle ilgili öğrenme stratejileri, öğrenme ortamlarının ve eğiticilerin yetiştiricilik özelliklerini kapsayan araştırmalarla daha ayrıntılı incelenmelidir.
- Öğrencilerin içsel ve dışsal güdülenme kaynakları ile güdülenme sorunları özellikle çağdaş sağlık meslekleri eğitimi standartlarına uygun klinik öncesi hazırlık ve yapılandırılmış klinik eğitim süreçleri dikkate alınarak uygun öğretim stratejileri ve öğrenme ortamları bağlamında farklı okullardaki araştırmalarla karşılaştırılmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Beydağ D, Gündüz A, Özer F. G. Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Eğitimlerine ve Mesleklerine Bakış Açıları, Meslekten Beklentileri. Pamukkale Tıp Dergisi 2008; 1(3): 137-142.
2. Acat B, Yenilmez K. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Motivasyon Düzeyleri. Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 2004; 12: 125-139.
3. Acat M.B , Köşgeroğlu N. Güdülenme Kaynakları ve Sorunları Ölçeği. Anatolian Journal of Psychiatry 2006; 7:204-210.
4. Gülerci H, Oflaz F. Ambulans ve Acil Bakım Teknikerliği Eğitimi Alan Öğrencilerin Öğrenme Stil ve Stratejilerinin İncelenmesi. Gülhane Tıp Dergisi 2010, 52: 112-120.
5. Eisenberger R, Pierce D, Cameron J. Effects of Reward on Intrinsic Motivation- Negative, Neutral and Positive: Comment on Deci, Koestner and Ryan. Psychological Bulletin 1999; 125(6): 677-691.

6. Ryan R, Deci E.L. Intrinsic and Extrinsic Motivations: Classic Definitions and New Directions. *Contemporary Educational Psychology* 2000; 25: 54–67.
7. Xiang, P, Chen A, Bruene A. Interactive Impact of Intrinsic Motivators and Extrinsic Rewards on Behavior and Motivation Outcomes. *Journal of Teaching in Physical Education* 2005, 24, 179-197.
8. Hemşirelik Mesleğinde Güdülenme Kaynakları Araştırma Raporu. Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrenci Kongresi (MASCO), İstanbul, 2009.
9. Gençay Ö.A, Gençay S. Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Motivasyon Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2007; 17: 241-253.
10. Doolittle PE, Camp WG. Constructivism: The Career and Technical Education Perspective. (<http://vcampus.uom.ac.mu/upload/private/200332695533/200332695533.pdf> den 15 Eylül 2011’de elde edildi)
11. Frank J.R, Snell L.S, Catta O.T et al. Competency-Based Medical Education: Theory to Practice. *Medical Teacher*, 2010; 32: 638–645.
12. Kilminster S., Cottrell D., Grant J. & Jolly B. AMEE Guide No. 27: Effective educational and clinical supervision. *Medical Teacher*, 2007; 29: 2–19.
13. Spencer J. ABC of learning and teaching in medicine. Learning and teaching in the clinical environment. *BMJ*, 2003; 326: 591-594.
14. Ramani S., Leinster S. AMEE Guide No.34: Teaching in the clinical environment. *Medical Teacher* 2008; 30: 347-364.
15. Crossley M.L, Mubarik A. A Comparative Investigation of Dental and Medical Student’s Motivation Towards Career Choice. *British Dental Journal*, 2002; 193: 471-473.
16. Şirin A, Öztürk R , Bezci G, Çakar G , Çoban A. Hemşirelik Öğrencilerinin Meslek Seçimi ve Mesleği Uygulamaya Yönelik Görüşleri. *Dirim Tıp Gazetesi*, 2008; 83: 69-755.
17. Bozkır G, Taşcı N, Altuntaş Ç ve ark. Genel Lise Son Sınıf ve Sağlık Yüksekokulu’ndaki Erkek Öğrencilerin Hemşireliğe Bakışı. 6. Ulusal Hemşirelik Öğrencileri Kongresi “Uluslar arası Katılımlı”, 26-29 Haziran 2007, İstanbul.
18. Eskimez Z, Öztunç G, Alparslan N. Lise Son Sınıfta Okuyan Kız Öğrencilerin Hemşirelik Mesleğine İlişkin Görüşleri. *Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi* 2008, 58–67.
19. Özpancar N, Aydın N, Akansel N. Hemşirelik 1. Sınıf Öğrencilerinin Hemşirelik Mesleği İle İlgili Görüşlerinin Belirlenmesi. *C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2008, 12(3).
20. Sarıkaya T, Khorshid L. Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimini Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi: Üniversite Öğrencilerinin Meslek Seçimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* Bahar 2009, 7(2), 393-423.
21. Sarıkaya O, Civaner M, Kalaca S. The Anxieties Of Medical Students Related to Clinical Training. *Int J Cli Practice*. 2006; 60(11): 1414-1418.
22. McGaghie W.C, Issenberg S.B, Petrusa E.R, Scalese R.J. Effect of Practice on Standardised Learning Outcomes in Simulation-Based Medical Education. *Medical Education* 2006; 40: 792–797.
23. Mıdık Ö, Kartal M. Simülasyona Dayalı Tıp Eğitimi. *Marmara Medical Journal* 2010; 23(3); 389-399.